

دارالفنون

ادبیات و فلسفہ و تاریخ و جغرافیہ و ادبیات

فلسفہ، اجتماعیات، تاریخ، جغرافیہ، ادبیات

ایک آبدہ بر نشر اولنور

مندرجات:

- آناطولیدہ اسلامیت [کوپرولو زاده محمد فؤاد]
اسکی ساوئر (مابعد) [نجیب عاصم]
آوستریا نشریاتندن : عثمانلی تاریخنه دائر تدقیقات بولتنی [راغب خلوصی]

کتابیات و مجموعہ لر

[نجیب عاصم]

[م . ا]

[ر . خ]

چین تاریخی

حق مفہومنه دائر برقونفرانس

مجموعہ لر

شرزادہ باشی : اوقاف اسلامیہ مطبعہ سی

۱۳۳۸-۱۹۲۲

کتابیات

چین تاریخی

مباددن دور حاضره قدر ؛ ۴ جلد

فرانسه انستیتوسی اعضاسندن موسیو (هانری قوردیه H. Cordier) چین حقنده دورت جلدك بر اثر وجوده کتیرمشد.

اسلامیتك توركلر آرمسندده انتدارینه قدر اوزون بر دوره عاڈ تورك تاریخی چین تاریخیله قاریشیق اوله رق ضبط ایدلکی جهته ملی تاریخمك او اوزون مبادیسنه وقوف ایچون چین تاریخلرینه مراجعت ایتك ، اورادن بزه عاڈ اولان وقایعی طویلامق ضروری در . ایشته ملی تاریخمزدده بر مأخذ اوله بیلیمسی حسیله بو اثرك بزجه آریجه بر قیمتی واردر . ایشته بوندن دولایی بو اثری تدقیقه لزوم کوریورز .

برنجی جلد — ۵۷۴ صحیفه دن عبارت اولان بو جلدده تاریخك مطلع اوله بیلدکی دوردن ۹۰۷ میلادیله قدر اولان حادثلر طویلامشد .

چین ملتك مبادیسی بابل ، الام ومصر کبی پك اوزاقلره کوتوریلده من ، فقط حیات تاریخیه سنك تمادی وامتدادی ده هیچ بر ملتده کوریلده من . چین تاریخی تنویر ایدده جك آبدلرده یوقدر . طبقات الارض عالمترینك کشفنه کوره اسکی دورلرده ، بشریتك ظهورندن اول ، تهتیس Thetys دینیلن یرایچ دکزی سبیریانك ایر قوتسق Irkoutsk قوسنی هیمالایانك یوکسك تپهلرندن ، آسیانك شمالی اراضیسنی جنوبیسندن ، شمالده کی « آنغارا » قطعه سنی جنوبده کی « غودوانا » قطعه سندن آریور ایدی . شو قوجامان ایچ دکزی ، اوقیانوس آطلاسی یی آسیانك جنوب شرقیسی ایله بحر سفید واسطه سیله ایصال ایتدیریوردی . یاواش یاواش بو صو کتله سی اوچنجی دورارضی اورتیه سنده قیریلده رق شمالی وجنوبی قطعه لر بربربنه یاپیشدی ؛ یوقاری قطعه چوکه رك سبیریایی ، آشاغیده کی ده اوقیانوس هندی یی تشکیل ایتدی ؛ آراده قالان جسم ایچ دکزی ، اوقیانوس ایله اتصالک کیلیمه سی یوزندن کول و دکزلر حالنی آلوب صولرك کیلیمه سیله بونلرده چول اولدی . ایشته مترقیانه بر صورتله وقوعه کلن شو قورومه اثناسندنده صرف محلی اولمه سی محتمل اولان مدنی دوره لری تعقیب ایدن وحشی مهاجرت دوره لری باشلامشد .

بابل ومصر مدنیتلری ایچون قبول ایدیلن تاریخدن چوق اول خوزارك ماوراسنده کی واحه لرده مثلا عشق آباد جوارنده کی « آناو Anau » ده انسان یاشایوردی . بونلر شهرلرده یاشیور ، بوغدای ، آریه اکیور ؛ کندیلرینه فائده لری دوقونه بیله جك حیوانلری اهلیلشدیریور ایدی .

اوحوالینک قورومه سی اوزرینه بومدنیت محو اولدی ، شوتبدل آثار عتیقه علماسی ایله مورخلرک بلسکه اک اسکی بابل ومصر مدنیتنه منشأ عد ایله کاری مهاجرتی انتاج ایتش ، طبقات الارض ایسه اونلردن اول « آناو » ک وجودینی اورتیه چیقارمشدر .

چینک قبل تاریخی احوالی ، چینلیلرک بورالره کلوب یرلشمه لری هنوز معلوم اوله مامشدر . فقط سوسیالیستلکدن اکمظم استبداده قدر طرز اداره نک هر تورلوسنی کچرن بوملتک تاریخی دورلری دیگرلردن پک چوق منتظم اوله رق قید اولمشدر .

روایات ملیه یه کوره ایلک آدام دیمک اولان « پان کو P'an Kou » دن میلادک ۴۷۹ ییل اولنه قدر ۲۷۶,۰۰۰ ییلاق بر دور کچمشدر . بعضیلری بورقلری ۲,۲۷۶,۰۰۰ حتی ۷۴۵,۹۶۱,۹۶۱ یه قدر کوتوریورلر .

چین تاریخلری ایلک حکمدارلرینی افسانوی بر کسوه آلتنه بورودوکاری « فوهی Fou Hi » اولق اوزره قید ایدرلر . بوندن اول انسانلر چوللرده وماغارلرده اوتورورلرکن بویوک بیلکی صاحبی بر طاقیم کیمسه لر بارینق ایچون اولر وسرایلر یاپدیرمشلردر . بو پک اسکی زمانلرده اولولر قالین وت دمتلرینه قونیلور ، ایزبه قیرلره کومولور ایدی ؛ اوزرلرینه تر به یاپیلماز ، آغاج دیکلمز ، یاس زمانی تعین ایدیلزدی . (قونفوسیوس) ک روایتنجه بر طاقیم بیلکیجلر نابوت ایجاد ایتشلردر . فوهی نک پای تختی « هونان » ایدی . وجودی ییلان ، باشی انسان ایدی . فوهی انسانلره « تیهن T'ien » ی یعنی سمایی اوکره تن سهوئی ژن « Souei Jen » ه خلف اولمشدی (چینجه نک « تیهن » ی ایله تورکلرک « تنکری » سی آراسنده بر مناسبت وارمی ؟)

بوذاتک فوهی آدینی آلمه سنه سبب قره ودکز آوی ایچون ایلک دفعه اوله رق آغ اورمه سی در . وحشی حیوانلری یمک ایچون اهلیشدیرمه سندن دولای ده کندیسنه « پائوهی P'ao Hi » دینلمشدر . فوهی خشب عنصری خاصیتیه سلطت ایتشدر . بعض مؤلفلر « عناصر بربرینی حصوله کتیره رک تعاقب ایدرلر : اردون آتشی ، آتش طوپراغی ، طوپراق معدنی ، معدن صوینی ، صوده آغاجی حاصل ایدر . بو عناصر شورنکاره تقابل ایدر : یشیل ، قیزیل ، صاری ، کوک قارا . نکاحی چیقارانده بو حکمداردر . فوهی یازی صفحه لری یرینه دوکوملی سیجیملر احداث ایلدی که بوضورتله یاری اسکی « پهرو » ده قوللانلیدی کبی حالا تیتبده ده قوللانیلیور .

ایشته شو ویردیکمز معلومات چینلیلرک ده ایرانیلر کبی ایلک حکمدارلرینی موجد اوله رق تلقی ایتدکلرینی کوستریور . اون بر ییل حکومت ایتدکن صوکره فوهی وفات ایتش ، یرینه میلاددن ۲۳۳۵ ییل اول کوتو حکمدار عنوانی وبریلن فونغ قونغ کچمش ، مملکتک نظامی بوزولمش ، چینی محو ایده جک بر طوفان قوپمش ، برکت ویرسون فوهی نک قیز قرداشی نیو قوا Niu koua کوتو حکمداری اولدیرتمش ، طوفانک اوکنه کچمش ، ۱۳۰ ییل حاکمه لک ایلشدر .

چینک افسانه ایله باشلایان تاریخنک باشنده بولنان فوهی دن صوکره هپسی ده اونک کبی برر خاصه یی حائز دورت حکمدار دها بولنیور . احتمال بو بش حکمدار چینلیلرجه قبول اولنان بش عنصرک برر تمثالیدر .

چین تاریخنده ایلک تاریخی سیما میلاددن ۲۳۵۷ ییل اولتخته چیقوب ۲۲۵۸ ییل اول وفات ایدن یائو lao در . بوذاتک حکمدارلغنک آلتش برنجی ییلنده (۲۲۹۷ ق . م) بویوک برطوفان

قوپدی . بو طوفانه سبب برقاچ دفعه تکرر ایدن « نهر اصغر - صاری اوکوز » ک جوشمه سیدر . شو طوفانی بعض تورات مجلری نوح طوفانی اولاق اوزره ایلرو سوررلر . موسیو هانری قوردیه بونی رد ایچون شو سطرلری یازیور : « میلاددن ۲۳۴۸ ییل اول وقوعه کلن نوح طوفانی حضرت موسانک بیله بیلدیکی اراضی اوزرنده وقوعه کلوب بزم شیمدی بیلدیکن بوتون پراوستنده اولامشدر . طوفانک نهایتی ارضک تکرار انسانله اسکانه مبدأ دیه قبول ایتک هیچ ده علمی دکلدی . » یاٹو یتمش ییل حکومتدن صوکره پک یورولمش وکندی اوغلی ده قاوغاجی بر مزاجده اولدیغندن ابی سجیه لی و فقط فقیر اولان « شوئن Chouen » ی کندیسنه معاون آلدی . بو معاونک بر مجک آرزوسی « ابوینی محظوظ ایتک ، کوزل حسلرینه اونلری اورتاق ایتک ، فضیلتی س-ومک ایدی . چونکه ابوینی محظوظ ایتمین آدام آدینه لایق دکلدی ، حسیاتی آنا و بابالرینه اویمیانلرده اوغل صفتی احراز ایده مزلر . »

شوئن قیزغین دمیرله یوزی داغلامه ، بورون آیاق کسمه ، اخضا واعدامدن عبارت بش جزای خفیفله دیردی . یاٹونک وفاتنده شوئن یرینه اوغلی کچیردیسده مملکتک اعیانی قبول ایتمه . دکلرندن یرینه کندیسی تخته چیقدی (۲۲۰۸ - ۲۲۵۵ ق . م) . شوئن دن صوکره برنجی سلاله اوله رق (۱۷۶۶ - ۲۲۰۵ ق . م) « هیا » دنیلن برنجی سلاله کلیور .

اوروپا میسیونرلری طرفندن لاتینلشدیریلهرک قونفوسیوس حالته قونیلان مشهور چین فیلسوفی قونگ تسو Kung tseu ویا قونگ فو (استاد قونگ) حقنده اوزون تفصیلات ویریلیور . بو بویوک آدام شیمدیکی شان تونگ ایالتنده (۵۵۱ ق . م) دوغمش ، ۴۷۹ ده وفات ایتشدر . قونفوسیوسک قوردیخی اخلاق اساسی اوغلاق شفقتی (شفقت فرزندانه) در . بو شفقت هرکس ایچون بر دکلدی ؛ صنفله کوره دیکشیر ؛ ایمپراطورده کی شفقت پرنسپرده ، بویوکلرده ، ادیبلرده یاخود خانده کی کبی دکلدی . کوکک اوغلنک (ایمپراطورک) بابا و آناسنه کوس-تردیکی فوق العاده محبت و حرمت خله برامثال اورنه کیدر ؛ پرنسپرک ، مرتبه لری نه قدر یوکسک اولورسه اولسون تواضعلری ، سقوطلرینه باعث اوله ماز ؛ بونلر اقتصاده رعایت ایده جکر ، سوس و سفاهتدن صاقینه رق وقارلرینی محافظه ایله جکر ؛ بر باش وکیل اصلا نه لباس ، نه سوز ، نه ده حرکاتنده سابق ایمپراطورلرک قانونندن آیرلیه جق در . مادون مأمورلر صدق و اطاعتله ، وظیفه لرنده اصلا تکاسل کوسترمه مکله وقارلرینی محافظه ایدرلر . اوغلق شفقتی بویله جه ایمپراطوردن اک وضعیع و طنداشه قدر جاریدر . قونفوسیوسک شفقت فرزندانه دستوری بوتون فضائی جامع بر کله در .

موسیو هانری قوردییه مشهور چین شناسلردن موسیو شاوانک « چه ٹو » سلاله سنه خلف اولان « تسین Ts'in » لرک تورک اولدقلرینه دائر اولان نظریه سنی رد ایچون شیویه دیور : « شاوانه کوره مملکتلری باشلیجه تورکلرله مسکون تسین لرک تورک اوله لری بکا مثبت کبی کورونمور . بونلرک جغرافی وضعیتلرینه کوره ، دوق هیاتویه قدر دیگر حکومتلر طرفندن باربار طانمالری بونی اثبات ایده مز . چینیلرک « باربار » سوزینی آکلامق ایجاب ایدر . (او باربارلرک چینیلرکدن آیری قبیله لر اولمالری ، بلکه آز متری ویاخود آیری بر مدنیتلری اولماسی ده بویله یاد ایدله لرینه سبب اولمشدر .) دوغریسی ایسته نیرسه ، بنجه باربار کله سندن بر ملتی تعیین ایتک کوجدر ، فقط چینیلر

اکثریا بو بصیردن تورکلری قصد ایتدکلری معلوم اولدیغندن شاوان برازحقلی کورونیور حقیقتک آکلاشیلمه سی ایچون یکی وثیقه لر بکله مک ضروریدر . « تسین لردن ایلمک بوتون چین هوانغ تی یعنی ایمپراطور اولان تسین شه حقنده موسیو قوردیه نک : « براملی ، شخصی فکرلری وار . پک درین ، اوریشینال ، او قدر اوریشینال که چینلیلر کندیسینی مملکتلرینی اداره ایدنلر ایچنده نفرتله یاد ایدرلر ، دییور . . ایشته بوده تسین لرك چینه یابانچی و بکله ده تورک اولملرینه بر دلیل اوله بیلیر . شو ایلمک هوانغ تی مملکته کندی منسوب اولدینی عائله نک حالا قوللانیلان « تسین - چین » آدینی ویرمش ، متفرق اوافق حکومتلری قالدیرمش ، مختلف قبیله لری چینلیشدیرمش ، مدافعه سنی اتمام ایچون مشهور سوری یامشدر .

چینه بو قدر خدمت لر کورن بو ایمپراطور مستشاری لی سه نک تشویقی ایله چین تاریخی کندندن باشلامق ایچون بوتون تاریخی اثرلرک یاقیللمه سنی اراده ایتک کبی برچیلغینلق کوستردی . فنی اثرلره دوقونولمادی . ذاتاً بو دلی هوانغ تی بو اراده دن دورت ییل سوکره وفات ایتدیگندن ، امری تماماً اجرا اولنه مادی ، سوکره اثرلرینه طولانله بیلدی .

« هیونگ - نو » دینیلن تورکارک منشئی مجهولدر . بونلره چین تاریخلرنده میلاددن ۲۶۹۶ ییل ایمپراطور اولان هوانغ - تی عهدنده « هیون یو Hiun yu » « هیا » لر دورنده « شون وهی Choun Wei » چه ثولر زماننده « هیئن یون Hien yun » ودها سوکره « هان » کوننده « هیونگ نو » یه تصادف ایدیورز . هیونگ نولرک صوک هیا حکمداری کیه Kiè نک اوغلی شان وهی Chan Wei دن تولد ایتدکلری ادعا اولنیور : « شان وهی شمال چوللرینه قاچدی ، انسانلرله مناسبتده بولمه دن قورقدی ، وحشی حیوانلرله یاشادی . اوروپاچه معروف اولان هونلر ایشته بو هیونگ نولردن باشقه برشی دکلدر . »

هیونگ نولر ۱۲۰۰ ییل اول بر ایمپراطورلق قورمشلر ، حکومتلری « چه لی » خطه سنده کی « سیوئن هوا Sioueu Houa » دن « بارقول » کولنه قدر اوزادی . تورک تاریخنه صوک زمانلرده جوق خدمتی دوقونان متوفی شاوان میلاددن اولکی اوچنجی عصر اورتهلرنده هیونگ نولرک متحد وقوتلی برملت تشکیل ایتدکلرینی خبر ویریور . چین تاریخلرینه کوره بونلرک حکمدارلری چنک لی قوتوشن یو Tchong-Li kou-t'ou chen yu آدی ایدی . حکومت صوللی صاغلی تشکیلاته آیرلش ایدی . [۱]

تسین شه هوانغ تی نک باباسی چووانغ سیانغ عموچه زاده لری اولان هیونگ نولره قارشی جیتی مدافعه ایچون مشهور سدی یامیه باشلامش اوغلی ده باباسنک اثرینی تماملامشدر .

میلاددن ۲۱۰ ییل اول وفات ایدن تسین شه هوانغ تی نک مزاری یدی یوز بیگدن فضله عمله ایله یاپلمشدر . تاریخلرک بو خصوصده وبردکلری معلومات هون حکمدارلرینک مزارلرینه کوستردکلری تقداتی آکدییریور . هله بوز صو مجراسی وهکز تمبلی ایچون جیوه قوللانیلمه سی طولون بن احمدک مصرده یاپدیردینی سرابی خاطره کتیریور ، یعنی تسین لرك تورک اوله لری دهواسنی تقویه ایلیر . چینده بشنجی سلاله یی تشکیل ایدن « هان » لر زماننده غرب مملکتلرینه سیاحلر ، [۱] مستشرقلردن ژاپونیالی شیراتوری هیونگ نو لساننده « چه نک لی قوتو » یی « تنکری قوطی » مقابلی ؛ آلمانیاالی هیرت ایسه « شهن یو » کله سنی « تانزو » نک دوغروسی اوله رق قبول ایتکده در .

کشافلر کوندرلش ، هنده يول آرانمش ، مرکزیت اصولی دها زیاده تقویه ایدلش ، هیونخ نولرک شوکتی قیرمق ایچون حیللی سیاست اتخاذا اولمشدر . میلاددن ایکی ییل اول بودی کتابلری چینه کیرمشدر .

هان سلاله سی غربی آسیا فتوحاتی و علوم و ادبیاتک انکشافی ایله تمیز ایدر . بوسلاله دورنده ته ئومن (وفاتی ۲۰۹ ق.م) ک تأسیس و اوغلی مه ته طرفندن قانونلری وضع ایدیلن هیونخ دولتی میلادک ۴۸ نجی ییلنده شمالی و جنوبی دیه ایکی یه آیرلش ، میلادک ۱۳۲ تاریخندن صوکره شمالی هولره دائر چین تاریخلرنده حوادث کوراز اولمشدر . بو حاله سبب بونلرک اوروپایه کوچهلری ، مشهور آتیلا معرفتیه اورایه دهشت صالمهلری اولمشدر .

جنوب هوللری ده میلادک ۳۰۴ تاریخنه قدر دوام ایدوب بو تاریخده تسی یه ن چائو Ts'ien Tchao قرالاغنی تأسیس ایتدیلر .

§

موسیو هانری قوردیه ده بزم کبی تورکلرک اصلانی یافته کوتورن روایتی رد آیدیور ، سوریه لی میخالک قولنی قبول ایتیور . حال بوکه او اصلی اویدیران سوریه لی میخال دکل توراتدر . تورات ایسه عرقه دکل جغرافیایه استناد ایلور . هر نه ایسه موسیو مو . ه . قوردیه نک اثرندن تورکاره عائد اولان شو برقاق صحیفه یی ترجمه ایده لم :

« غربی توکیو Tou - Kiue (تورکار) ، میلادی آلتنجی عصرک ایلاک یاریسندن یدنجینک اورتیه سنه قدر مرکزی آسیانک بویوک حکومتی اولدیلر . آلتنجی عصرک ایلاک یاریسندن ایرتیش کنارلرنده انقاضی طویلانان اسکی هیونخ نولرک طورونلریدرلر . بونلر « ژووان ژووان » لره تابع اولوب دمیرجیلکه . اونلره خدمت ایدرلردی . ۵۴۵ ده غربی وه ی لر پرئسی « وه ی مملکتلرینک غربنده کی قومشولره سطوت کوسترمه ک باشلایان » تورکار . بر ایلچی کوندردی . بو تورکار ابتدا « اسه - نایشی [بردیشی قورد طورونلری] دنیلن اوافق بر اوروغ (قبیله) اولوب « کین - شان (آلتای) داغنک جنوبنده یرلشمش ایدیلر . « آلتای داغلرندن بریسی توغولغیه بکزه دی وکندی دیللارنده توغولغیه « تو - کیو » دنیلدیکی ایچون ملتیرینه او داغه مناسبتله بو آدی ویردیلر [۱] . ۵۴۶ ده تولوس Tölös باخود تیه له Tie - le ژووان ژووانلره تعرض ایتدیلر . فقط تورکار طرفندن مغلوب ایدلدیلر . او یغورلر بوتولیس [۲] لردن بر قولدر . ژووان ژووانلر تورکارک بو خدمتی تقدیر ایتدیرمک ورئیسلری ایچون ایسته دکاری بر پرئسی ویرمک ایسته مدیلر .

ژووان ژووانلرک رئیس آنا - قوئهی تورکارک بکی تومن دن سوز ایدرکن : آتاسی نره یه باش ووره جغنی شاشیرمش اولدینی زمان نره صیغینمش ایدی ، کندیسنه آلتای داغی طرفلرنده

[۱] چینجه Pien - i - Sien دن متوفی ستانیسلاس ژولیه نک ترجمه سندد چین مورخنک شو

توجیهی یا کاشدر . بوروایتیه کوره « تورک » سوزی « توغولغیه » دن محرف اولمق اقتضا ایدر . حال بوکه آلتایه صیغینان هیونخ نولر اوراده اوره یوب توره دکاری جهته کندیلرینه توردمکدن « توروک » آدینی ویرمه لری احتماله دها یاقیندر .

[۲] اورخون کتابه لرنده تولیس دیه قید ایدلشددر .

یر ویرلدی ، صنعتی اولان دمیرجیلکله اوراده اوغراشدی . « دیردی . تورکله فی الحقیقه ژووان ژووان لره سلاح یاپارلردی . ایشته شور د واستخفاف اوزرینه بومن (دها دوغریسی بویولک جابغو توو T'ou Wou نك اوغلی بومین قغن یو-ون تای Yu-Wen Tai ك دلالتیله چیندن حسن قبول کوردی ، ۵۵۱ ده غربی وهی ایمپراطورانی پرنسسلرندن چانغلو ایله اولندی . ۵۵۲ ده ژووان ژووان لره ازیلیدی ، آ-نا - قوئهی اومودسزلغندن اوغلی آن-لو-شین ی اولدر دکن صوکره اتخار ایتدی ، کنندیسنه غلبه ایدن بومین ۵۵۷ ده بوتون مملکتلرینی ضبط ایله قاغان عنوانی آلدی ، حرمنه ده « خاتون » لقبی ویردی . تورک خاقانلک قوناغی آلتای داغلرینك « ایرتیش » ایرماغی طرفنده کی توکین Tou kin داغنده ایدی .

تورکلردن شمالی ویا شرقی یعنی کوك تورك دنیلن اورخان تورکاری برنجی یی تشکیل ایدرلر . بونلرک آتالری بومین خاندنر . ایکنجیسی ده غرب تورکاری در . آلتنجی عصر دن بری بونلر آیری قالدیلر ؛ فقط سیاست آیرلمه لری چینلیرک بونلری بربرینه قیشقیرتمه لری ایله ۵۸۲ ده موهان قاغانك اوغلی تا-لوپیهن Ta-lo-pien ایله اورخون تورکلرینك قاغانی وعمسینك اوغلی شاپولیو خان آراسنده کی قاوغاده ایکی طرف بربرندن تماماً آیرلدی . شرق تورکاری تونغوزجه اولان قاغان عنوانی ، غربده کیلرک باشی ده تورکجه جابغو [۱] عنوانی آیردی .

بومین قاغان ایباخان عنوانی جائز اولدینی حالده ۵۵۲ ده وفات ایتدی . یرینه صره سیله اوچ اوغلندن اول خولو ، صوکره موهان خان عنوانی آلان سه کین ، دها صوکره در تاپو خان چیقدی . موهان ۵۵۶ ده غربی (وهی) لرله (قوقونور کینارلرنده اوطوران توین هوئن Tou yen Houen تونغوزلری اوستنه سفره اشدی . ۵۶۸ ده چه ئو خاندانندن ایمپراطور وو Wou بونك قیزی اولان « ا-سه-نا » ایله اولندی .

بومین قاغانك کوچك قرداشی « ایسته مس » غرب تورکلرینك آناسی در ؛ بونك اوغل تیهن - کیو Tien Kiue یاخود تاته ئو Ta T'eu قاغاندر . غرب تورکلرینك رئیس عالیسی اولان بوخاقانه غرب تورکلرینك اصل آناسی اولان تالوپیهن التجا ایلدی . تالوپیهن ، ۵۸۷ ده شاپولیو طرفندن اسیر ایدلدی . غرب تورکاری بونك یرینه نی-لی قاغانی کچیردیلر ، بونك اوغل وخانی اولان چولو قاغان چین حکومتنه التجا ایلدی (۶۱۱) .

موهان دورنده تورکار شرقدن له آئونك غربنه قدر ، غربدن خزر دکزینه اون بیک « لی » قالنجهیه دکین ، جنوبدن غوبی چولنك شمالنه وارنجهیه ، شمالدن شمال دکزینه بش آلتی بیک (لی) قالنجهیه قدر اولان یرلره داغیلمشلردی .

تورکار صاچلرینی داغالانه جق کبی صالیویرلر ، صول اتکلرینی صاغ اوستنه آتارلر ، کچه دن چادرلرده اوتورورلر ، صو واوت بولنان یرلره کوچ ایدرلر ؛ باشلیجه ایشلری حیوان بسلامك ، آوجیلق ایتمك در . اختیارلره اوقدر آلدیریش ایتزلر ، کوچ وقوت چاغنده کیلره حرمت ایدرلر . ژووان ژووان لره دوشدکدن صوکره ایرانیلرک دوشمانلری اولان افتالیت (هیطل) [۲] تورکلره قومشو اولدیلر . ایران شاهی فیروزك توروئی خسرو نوشیروان غالب تورکلره همان اتفاق

[۱] غرب تورکجه تلهظنده یاغودر .

[۲] بونلرک پای تخی بلخ ك غربنده کی تالیقان ایدی .

ایتدی ، ایسته می [۵] قاغانك قیزی ایله ده اولندی ، ۶۷ - ۶۳ . آراسنده افتالیتلرک تورکلر مغلوب اوله سیله جیحون تورکلرله ایرانیلر آراسنده حدود اولدی ؛ ده صوکره ساسانیلرک ضعفی اوزرینه تورکلر بوتون افتالیت ایلی اله آلدیلر . ایران ایله تورکلرک برلشمه سی چوق سورمدی . افتالیت اداره سندن تورکلر طرفه کچن سفرلیلر ایپک تجارتلرینی ایرانده کنیشلتمک ایچون یکی متبوعلرینه مراجعت ایلدیلر ؛ فقط ایکی کره ده ایرانیلرک بوتجارتی انحصارلرنده بولندرمق آرزوسی اوکنده بولندیلر . شوماعتدن سوغدیلرک جسارتی قیرلدی سوغدیلرک رئیس مانیاخ ایله بولری حمایه ایدن ایسته می [۱] قاغان ۶۸ ده بیزانس ایمپراطوری ایکنجی یوستنه ایلچی کوندردیلر بویه جه ایرانیلرک رد ایتدکلری تجارتی بیزانسه تأمین ایتک ایستیورلردی .

« مه نادر » مانیاخ تورک ایلچیسنک ۶۸ ده بیزانسه واردیغنی قید ایدر ؛ ژوستین مانیاخ ایله سجیلیالی « زه مارقوس » ی بالمقابله ایلچیلکله تورک خاقانسه کوندردی . ایمپراطورک ایلچیسى « الک تاغ » ده ، « قوشان » ده ایسته می خان طرفندن حرمتله قبول اولندی . تورک خاقانی اووقت ایران اوزرینه حرکت ایچون حاضرلانیوردی .

زه مارقوس دن صوکره اوتیخیوس Eutichius ، هرودیه ن Herodien وکیلکیالی پاول ینه ایلچیلکله کیتدیلر . نهایت ایکنجی تیبریوس ۸۰ ده تورکلری ایرانیلر علیه قیشتیرمق ایچون والایتنوس معیتده بر ایلچی هیئت کوندردیسه ده ایسته می نک اوغلی « تاردو » طرفندن صوغوق قبول اولندی .

تورک سیاستی ایله رومالیلر و ساسانیلر آراسنده (۵۹۰ - ۵۷۱) باش کوسترن اوزون بر محاربه ایکی ایمپراطورلنی ضعفه دوشوردی . اسلامک بورالرده انتشارینی قولایلاشدیردی . زه مارقوس ک یوله طوقوز تورک حکمدارندن ایلك راست کلدیکی حکمدار هیئتک کیم و نیچون کلدکلرینی آکلادقدن صوکره آغلامه یه باشلامش . آغلاشی دوردقدن صوکره ایلچی و عسکرلر سببی صورمشلر ، اوده شوجوانی و برمش : « آتالرمز غربده اولان روماقرالنک صاوجیلرینی کورورسه کز بوتون دنیا خراب اوله جق ، انسانلر بربرینه کیره جکلردر . ایشته بوسوزی سزی کوردیکم وقت خاطرلادم . واقع اوله جق خرابینک آجیسیله اغلادم . »

شماله حکم سورن تولى قاغان ۶۰۰ ده کیجن قاغان عنوانی آلدی ، ۶۰۷ ده چین ایمپراطورینه تعظیبات عرض ایلدی ، ۶۰۹ ده وفات ایتدی ، یرینه اوغلی شه پی خان کچدی ، باباسی کبی برچین پرنسسیله اولندی .

چینک اون ایکنجی ایمپراطور سلاله سی اولان سوئی لردورنده ۵۹۳ تاریخنده تحت لوجه لره کتابلر حک ایلدیلرک طبع اصولی احداث اولندی . تانغ خاندانک صوک کونلرنده ۹۰۴ ده طاشلره اثرلر معکوس اوله رق حک ایدیلوب سیاه زمین اوزرینه بیاض یازیلی کتابلر وجوده کتیرلدی . ۱۰۴۱ : ۱۰۴۹ سنه لرنده پی شینگ آدی بردمیرجی پیششمش طوپراقدن بزم مطبعه حرفلری کبی حرفلرله صحیفه لرتربی اصولی بولدی .

توکیولر بویوکلکک صوکنده اولدقلری زمان « چه له » (بوسوز تیه له دیه تحریف ایدلمشدر)

[۱] ایسته می ادی اورخون کتابه لرنده بویه در ، چینیلر بونی شه - تی - می تلفظ ایدرلر .

رومالیلر ده دیزا - بول ، زیلیبول دیرلر .

تاتارلری مملکتلری اولانی «تسییه» یی ترک ایتهدن اون بش قوله آیرلایلر. بواون بش اوروغک آدلری شودر: سینه - یهن - تو، هوتهی هه (اویغور)، توپو، قوریغان، تلافوت، تولو، پوقو، بایرقو، سوکیه، هو، هو - سیوئی، هی - کیه، آتیه، کی - پی وپه - سی در.

تورک قبیله لرینک برچوخی «هیلی» نك اداره سندن ممنون اولمقلری جهته ۷۰۰۰۰ چادره حکم ایدن سیه - یهن - تو حکمداری «اینان» ی انتخاب ایتدیلر. اینان ابتدا بو حرمتی قبول ایتهدی ایسه ده چین ایمپراطوری تایی تسونخ، هی - لی اوزرینه حرکت ایده جکی جهته تورکلرک بو تکلیفی قبول ایچون برجنرال واسطه سیله کندیسنه برمنشورایله برلکده طبل و علم کوندردی و «چن چوبیلکا قاغان» عنوانی ویردی (۶۲۸). ایمپراطور هی - لی نك ایلچیسینی قبول ایتدی، اوزرینه عسکر یوللادی، خاقان قاجدی، عسکری تسلیم اولندی، اسیرلر ایچنده سوئی خاندانندن ایمپراطور یانفک دول زوجه سی ایله توروئی بولنیوردی. تورکلر بونلری تانغ لره آرزولرینی اسعاف ایتدیرمک ایچون ایقویمش ایدیلر (۶۳۰). بوتون تورک باشی بوغورلری عرض تعظیبات ایچون ایمپراطورک یانسه کلدیلر. ایشته اورخون کتابه لرینک شوپارچه سی بوذلتی تصویر ایدیور:

«بیلکینز قاغانلر تخته چیقمش، قورقاق قاغانلر اقتدار موقعنه یوکسلمش؛ ضابطلری هپ بیلکینز، قورقاق ایمش؛ بکلری، ملتی استقامتسز اولدینی ایچون چین ملتک اتفاقنی کورکی آرادیلر. بویوکلی، کوچوکلی مشورت ایتدیلر، بکلری ده خلق ده مجادله ایتدکلری ایچون تورک ملتی ایل «حکومت» حالنه قویدینی ایلنی غایب ایتدی. قاغانلغه چیقاردینی قاعانی بیتیردی. چین ملتته بک پایه لی اوغلی قول اولدی؛ «سیلیک - پاک» قیزی جاریه اولدی. تورک بکلری تورک آدینی ایتیت چینلی بکلرک چینجه آدینی آلدیلر، چین قاغاننه اطاعت ایتدیلر. الهی ییل ایش وکوجلرینی ویردیلر.»

ایشته تورکلرک نصل اسارتیه کیردکلری وصوکرده نصل کندیلرینی قورتاردقلری اورخون کتابه لرنده بویله جه حکایه ایدیور. بوسطرلر بزه بوکون ایچون ده بر درس اولملی در.

موسیو آنری قوردیه نك دورت جلدن هبارت اولان بوکوزل اثرنده چینک تا ابتدادن صوک بیل قدر کچن وقعهلری ضبط ایدلمش وبومیانده «چینلیرله تورکلر آراسنده اولان بیتن شیلر» بالطبع قید اولمشدر. ایشته بوندن دولایی شمیدییه قدر دورت یوز میلیونلق قوجه بر ملت اولان چین تاریخنیه تتبع ایتهمک دنیا تاریخنندن بر قسمی اهمال ایتمک دیمک اوله جغندن بونقصانمزی اکمال ایده بیله جکیز وبو وسیله ایله ده بالخاصه ملتله پک اسکی زماندن بری مناسبتی اولان چینلیرلی تدقیقه فرصت بوله جغمز کبی ملی تاریخمزی ده بر از دها اوکرده جکیز.

دارالفنون تورک لسانی

وتاریخی مدرسی

محیط عامم